

MAMU

- Maahanmuuttajien opintoryhmä Kuopion
kesäyliopistossa

Tiina Nykky

Kehittämishankeraportti
08 2010

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULU
JAMK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) NYKKY, Tiina	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	Päivämäärä 31.08.2010
	Sivumäärä 28	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ( ) saakka	Verkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi MAMU– Maahanmuuttajien opintoryhmä Kuopion kesäyliopistossa		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajankoulutus		
Työn ohjaaja(t) NISKANEN, Annu		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä <p>Ammatillisten opettajaopintojeni kehittämishanke oli toiminnallinen hanke, jossa ohjasin maahanmuuttajille tarkoitettua "Opintoryhmä maahanmuuttajille"-kursssia. Opintoryhmää haluttiin kokeilla Kuopion kesäyliopiston kurssina, jotta voitaisiin selvittää, onko Kuopiossa tarvetta opintoihin liittyvään, suomenkieliseen vertaistukiryhmään maahanmuuttajille. Kurssille osallistuvat kokoontuivat yhteensä yhdeksän kertaa syksyn 2007 aikana. Kehittämishanke toimi myös omaa pedagogista toimintaani kehittävänä tehtävänä.</p> <p>Perehdyin ohjaajan tehtävääni erityisesti monikulttuurisen ohjauksen käsitteen sisältöjen kautta. Monikulttuurisen ohjauksen teoria, joka toimi oman ohjaukseni taustalla, nojautui erityisesti R. Vance Peavyn (1999) ajatuksiin. Peavyn mukaan ohjaajalla on oltava kulttuurista tietoa ihmisistä, joiden kanssa hän työskentelee, ja myös käytännöllistä ongelmanratkaisukykyä. Monikulttuurisella ohjauksella tarkoitetaan dialogia, keskustelua ohjaajan ja asiakkaan välillä, jotka tulevat eri kulttuureista, edustavat eri etnistä ryhmää tai puhuvat eri kieltä äidinkielenään. Syy ohjaussuhteen muodostumiselle on jokin muutoksen tai kehittymisen tarve, joka asiakkaalla on.</p> <p>Käytännössä monikulttuurisen opintoryhmän ohjaaminen muodostui haastavaksi tehtäväksi. Aluksi oli koottava yhteen sellaisia toimijoita Kuopiossa, joiden kautta maahanmuuttajien opintoihin liittyvät asiat hoidetaan. Kurssin aikana kävi ilmi, että maahanmuuttajat tarvitsevat Kuopiossa neuvoja hyvin eritasoisiin ongelmiin, jotka liittyivät opiskeluun ja elämänhallintaan. Maahanmuuttajien tilanteet ja myös kielelliset valmiudet olivat hyvin eritasoisia. Huolimatta ryhmämuotoisesta ohjauksesta yksilöohjausta ja neuvontaa oli pakko toteuttaa ryhmän aikana. Kurssi oli osallistujille hyödyllinen vertaistuen vuoksi, ja omaan tilanteeseen heräämisen ja aktivoitumisen välineenä, mutta ennen kaikkea kurssilaiset hyötyivät saamastaan yksilöohjauksesta.</p>		
Avainsanat (asiasanat) ohjaus, opintoneuvonta, maahanmuuttajat, monikulttuurisuus		
Muut tiedot		

Author(s) NYKKY, Tiina	Type of publication Development project report	Date 31.08.2010
	Pages 28	Language finnish
	Confidential ☐ Until	Permission for web publication ☒
Title IMMIGRANTS – A Study Group in the Summer University of Kuopio		
Degree Programme Vocational Teacher Education		
Tutor(s) NISKANEN, Annu		
Assigned by		
Abstract <p>In my development project, which was a part of my vocational teacher's studies, I was a counselor in a Study Group for immigrants living in Kuopio. Summer University of Kuopio wanted to experiment this kind of course in order to find out whether there is a need for a peer support group where the participants would discuss their study and vocational needs and problems in Finnish. Participants of this course and me as a counselor met nine times during autumn 2007. This project supported my own pedagogical way of working as a counselor.</p> <p>The most important theoretical term that guided my way of counseling was that of a multicultural counseling. Especially thoughts of R. Vance Peavy (1999) influenced the way I did my counseling work. Peavy thinks that counselor must have cultural knowledge of those people s/he works with, combined with practical skills to solve different kind of problems. Multicultural counseling means a dialogue, conversation between counselor and his/her client, who come from different cultures, different ethnic groups or speak different language as their native language. Client has some kind of a need to change or to develop him/herself, which is a reason why s/he needs counseling.</p> <p>Counseling this Study Group was in practice an interesting and challenging task that started with getting an idea of what is the network in Kuopio that takes care of immigrant's study affairs (study guidance). From this Study Group we learned that immigrants in Kuopio need guidance and counseling in affairs that are very different and vary from study problems to larger issues and problems in life. Situations and also Finnish language skills varied a lot between the members of this study Group. Even if counseling in this group was ment to be only group counseling, there was a need to give some individual counseling to the members of the group. Study Group was a useful experience for the participants as a peer support group and as a way to wake up and become more aware and active in everyone's own situation. It was the individual counseling, however, that helped the participants to move ahead in their own, personal situations.</p>		
Keywords counseling, study guidance, immigrants, multiculturalism		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

SISÄLTÖ	1
1 JOHDANTO	2
2 MAAHANMUUTTAJIEN TYÖLLISTYMISESTÄ JA OHJAUksesta SUOMESSA	3
2.1 Suomen monikulttuuristuminen	3
2.2 Monikulttuurinen ohjaus.....	5
3 OPINTORYHMÄ MAAHANMUUTTAJILLE KUOPIOSSA	9
3.1 RYHMÄN SUUNNITTELUVAIHE	9
3.2 Tavoitteet opintoryhmälle ja kehittämishankkeelle.....	11
3.3 Opintoryhmätapaamiset	12
4 OPINTORYHMÄKokeilun tuloksia.....	14
4.1 Monikulttuurinen ohjaus.....	14
4.2 Opintoryhmän toimiminen ja tarpeellisuus Kuopiossa	17
4.3 Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen problematiikka maahanmuuttajien parissa	20
5 POHDINTA	22
LÄHTEET	24

Liite1

1 JOHDANTO

”Opintoryhmä maahanmuuttajille” muuttui ammatillisten opettajaopintojeni kehittämishankkeeksi, kun Kuopion kesäyliopistossa toimiva Opintokummitoimintaa maahanmuuttajille – projekti etsi vetäjää opintoryhmälle, jota kokeiltaisii Kuopiossa syksyllä 2007. Otin kesäyliopiston projektin projektikoordinaattoriin, Maarit Rönköharjuun, yhteyttä huhtikuussa 2007 ja ilmaisin kiinnostukseni toimia ryhmän ohjaajana. Ryhmän toiminnasta sekä tästä raportista on kahtalainen hyöty: sekä Kuopion kesäyliopistolle että minun opinnoilleni, oman pedagogisen toimintani kehittymiselle ja arvioinnille.

Kehittämishankeraportissani kuvailen syksyllä 2007 toteuttamaani kehittämistyötä. Opintoryhmä kokoontui yhdeksän kertaa, ja olen kuvaillut muutamaa tapaamiskertaa omaan ”päiväkirjaani” tapaamisista tukeutuen, luvussa kolme. Kehittämishankkeeni jakautuu teemoiltaan kolmeen osaan. Ensiksi kehittämishanke oli pedagogista osaamistani kehittävä tutkimuksellinen hanke. Tutkimukselliset kysymykset ja oman pedagogisen toimintani kehittyminen liittyvät monikulttuurisen ohjauksen käsitteeseen, johon olen perehtynyt teorioiden avulla. Peilaan omaa toimintaani opintoryhmässä monikulttuurisen ohjauksen käsitteen sisältöjen kautta, erityisesti R.Vance Peavyn teoriaan tukeutuen. Opintoryhmän ohjaajana toimiminen oli minulle hyvin antoisa, haastava ja lisäkysymyksiä herättänyt oppimiskokemus. Kehittämishankkeessa on ollut monta osaa: suunnittelu keväällä ja alkusyksyllä 2007, toteuttamisvaihe, ja lopulta kehittämistyön arviointi, jonka teen tämän raportoinnin avulla. Olen kevättalvella 2008 toimittanut raportin ryhmän toiminnasta myös Kuopion kesäyliopistolle, ja käynyt arviointikeskustelun kokeilusta Maarit Rönköharjun kanssa.

Toiseksi opintoryhmä toimi ”tilaajansa”, Kuopion kesäyliopiston ryhmänä, jonka tarkoitus oli arvioida sitä, onko Kuopiossa tarvetta vertaisryhmälle, jossa maahanmuuttajat voivat suomenkielellä keskustella ja tukea toisiaan opintoihin liittyvissä kysymyksissä. Taustalla on tavoite saada maahanmuuttajia kiinni opintoihin tai päivittämään omia opintojaan, ja sitä kautta työllistymään Suomen työmarkkinoille. Työllisyys, työssä käyminen, on yksi tärkeä tekijä yhteiskunnallisen osallisuuden

tunteesta. Suomessa työn tekemistä pidetään keskeisenä osana aikuisten elämää, ja työssä käymisen on myös todettu ehkäisevän syrjäytymistä yhteiskunnassamme, joka on koulutusta ja työtä painottava yhteiskunta. (vrt. Mäkinen ym.2006.)

Kolmas asiakokonaisuus kehittämishankkeessani syntyi oikeastaan vasta opintoryhmässä toimimisen aikana, sen kautta. Siksi käsittelen sitä lyhyesti kehittämishankkeen tuloksia-osiossa, luvussa neljä. Opintoryhmän ohjaaminen herätti minussa kiinnostuksen aikaisempien opintojen ja aikaisemman osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen kysymyksiin, ja erityisesti kyseisten asioiden problematiikkaan maahanmuuttajien ollessa kohderyhmänä.

2 MAAHANMUUTTAJIEN TYÖLLISTYMISESTÄ JA OHJAUKSESTA SUOMESSA

2.1 Suomen monikulttuuristuminen

Suomi on ollut aina 1990 - luvulle saakka - lukuun ottamatta perinteisiä vähemmistöjämme - etnisesti melko homogeeninen maa. Käsite "monikulttuurinen yhteiskunta" on esiintynyt hallinnollisissa teksteissä ensimmäisen kerran vuonna 1990. Monikulttuuriuden käsite on ongelmallinen monilla tavoilla, sillä tarkasti ajatellen kaikki yhteiskunnat voitaisiin tulkita monikulttuurisiksi, sillä kaikissa yhteiskunnissa on useita tavoitteiltaan, tavoiltaan ja näkemyksiltään toisistaan poikkeavia ryhmiä. Kysymys onkin siitä, kuinka käsite kulttuuri määritellään. Kulttuuri - sana voidaan yhdistää niin sanottuun korkeakulttuuriin, esimerkiksi tieteen, kirjallisuuden, musiikin tai kuvataiteen tuotteisiin. (Lepola 2000, 203; 381 - 383; Hautaniemi 2001, 13.)

Kun puhutaan maahanmuuttajista tai maahanmuuttopolitiikasta, sana kulttuuri käsitetään usein synonyyminä sanalle etnisyys, kuitenkin ne käsitteinä viittaavat eri ilmiöihin. Etnisyys liittyy ihmisten tunteeseen tiettyyn ryhmään kuulumisesta, kun taas kulttuuria voi pitää eräänlaisena kollektiivisena tietoisuutena. Monikulttuurisella tarkoitetaan usein "etnistä", ja etnisyys nähdään usein yhtenäisenä kollektiivina,

esimerkiksi "muslimit Suomessa". Tällöin ei oteta huomioon, että muslimeja on Suomessa hyvin erilaisista suuntauksista ja eri syistä, ja heillä saattaa olla keskenään kilpailevia, jopa vastakkaisia näkemyksiä ja tavoitteita, ja myös jäseniä jotka eivät pidä tärkeänä kuulua tuohon määriteltyyn ryhmään. (Lepola 2000, 381 - 383; Hautaniemi 2001, 13.)

Vaikka maahanmuuttajia on tullut Suomeen aiemminkin, on Suomesta tullut huomattavampi maahanmuuton kohdemaata vasta 1990-luvulta lähtien, johtuen suurelta osin Neuvostoliiton romahtamisesta. Syyt muuttaa Suomeen ovat olleet humanitaarisia, etnisiä sekä avioliitosta johtuvia, joka on osaltaan vaikuttanut siihen, että maahanmuuttajille ei ole kehitetty monikulttuurisia käytäntöjä työelämässä. Ylipäänsä työllistyminen on ollut maahanmuuttajille vaikeaa. Tämä on heijastunut maahanmuuttajien kotoutumiseen, sosioekonomiseen asemaan, elämän hallintaan ja ylipäänsä hyvinvointiin uudessa kotimaassa. (Alitolppa-Niitamo ym. 2005, 7-12.)

Työllisyys on keskeistä maahanmuuttajien sopeutumiselle, ja se vaikuttaa positiivisesti taloudelliseen riippumattomuuteen, sosiaalisiin suhteisiin sekä kohentaa yksilön itsetuntoa. Maahanmuuttajien työttömyysluvut ovat kuitenkin huomattavasti korkeampia kuin koko väestön, voidaankin sanoa että maahanmuuttajien työttömyys on eräs keskeinen syrjäytymistä edistävä tekijä tässä ihmisryhmässä. Työn saamiseen liittyvät kokemukset ovat erilaisia eri maahanmuuttajaryhmissä: työn saaminen Suomessa on helpompaa esimerkiksi virolaisille ja venäläisille kuin somaleille tai arabeille. Työllistymiseen vaikuttavat suuresti myös maahanmuuttajan sukupuoli sekä suomen kielen taito. (Jasinskaja-Lahti 2002, 82–88; 106.)

Maahanmuutolla ilmiönä tulisi olla positiivinen vaikutus sekä maahanmuuttajille että myös suomalaiselle yhteiskunnalle. Tällöin olisi tärkeää huolehtia siitä, että maahanmuuttajat kokevat itsensä täysivaltaisiksi kansalaisiksi. Keskeisiä keinoja tähän ovat työ sekä koulutus. Suomi myös tarvitsee maahanmuuttajansa mukaan työelämää, sillä teollisuusmaat joutuvat jo nyt, ja varsinkin tulevaisuudessa, suosimaan työperäistä maahanmuuttoa. Väestö Suomessa kuten muuallakin Euroopassa vanhenee ja työikäisten osuus väestöstä pienenee. Valtiot joutuvat tulevaisuudessa jopa kilpailemaan joidenkin alojen, esimerkiksi hoitoalan, ammattilaisista. Muuttoliike siis lisääntyy tulevaisuudessa, ja monikulttuurisuus

lisääntyä myös suomalaisessa yhteiskunnassa. Näin ollen yhä useampi suomalainen kohtaa arjessaan maahanmuuttajia, ja ihmisten monikulttuurisista taidoista tulee yhä tärkeämpiä, jotta keskinäinen yhteiselämä sujuisi harmonisesti. (Parkkisenniemi 2007, 152–155.)

2.2 Monikulttuurinen ohjaus

Maahanmuuttajien opintoryhmäni ohjaamisen onnistumiseksi tarvitsin taustatietoa, ja kehittämishankkeeni tarvitsi teoreettista viitekehystä. Olen aikaisemmin tutkinut ohjaustyötä, ja myös ohjannut erilaisia ryhmiä ja eri-ikäisiä ihmisiä. Teoreettiseksi viitekehyykseni valikoitui monikulttuurisen ohjauksen käsite, ja kurkistus monikulttuuriseen ohjaustyöhön palveli ja kiinnosti minua sekä ammatillisesti että henkilökohtaisesti.

Suomenkielinen käsite "ohjaus" on hyvin monimerkityksellinen. Ohjaus - käsitteelle ei olekaan ammatillisessa tai tieteellisessä keskustelussa yhtä, tiettyä merkitystä. Ohjaustyön teoria perustuu pitkälti kasvatustieteeseen ja psykologiaan, ja ohjaus voidaan nähdä eräänä ammatillisen auttamisen metodeista, kuten Onnismaa kirjoittaa British Association of Counselling - yhdistyksen sen määrittelevän, korostaen ohjauksen avointa ja prosessimaista luonnetta: *"Ohjaus- ja neuvontatyössä toimitaan silloin, kun henkilö, jolla on säännöllisesti tai tilapäisesti ohjaajan rooli, antaa tai selkeästi sopii antavansa aikaa, huomiota ja kunnioitusta määräaikaisesti asiakkaan roolissa olevalle henkilölle tai henkilöille. Ohjauksen tehtävänä on antaa asiakkaalle tilaisuus tutkia, keksiä ja selkeyttää tapoja elää voimavaraisemmin ja hyvinvoivemmin"*. (Onnismaa 2003, 3 - 4.)

Ohjaus- ja neuvontatyö käytännön toimintana on luonteeltaan usein dialogia, keskustelua asiakkaan ja ohjaajan (ammattilaisen) välillä. Monikulttuurisella ohjauksella tarkoitetaan tavallisesti sitä, että ohjaaja ja ohjattava(t) tulevat eri kulttuureista, edustavat erilaista etnistä ryhmää tai puhuvat eri kieltä äidinkielenään. Ohjaustyö on jo valmiiksi moniulotteista, jopa monimutkaista, ja monikulttuurisuus tuo siihen vielä omat erityispiirteensä. (Parkkisenniemi 2007, 169–170.)

Syy ohjaussuhteen muodostumiselle on usein jonkinlainen muutoksen tai kehittymisen tarve tai ongelma, joka asiakkaalla on. Työelämän muutos ja ammatillinen osaaminen - opintokokonaisuudessa puhuimme epävarmuudesta ja ennustamattomuudesta työelämässä. Suhtautumiseni kyseisellä opettajanopintojen kurssin asioilla käsiteltyihin asioihin asettuivat uuteen perspektiiviin maahanmuuttajien opintoryhmän aikana. Maahanmuuttoon liittyy suuria psykososiaalisia muutoksia, joilla on vaikutuksia maahanmuuttajien elämään ja elämänhallintaan. Kun maahanmuuttaja alkaa kotoutua Suomeen, tuntuisi oikeudenmukaiselta että hänelle ei olisi vaikeaa löytää paikkaansa työelämästä, sillä maahanmuuttajien elämässä voi usein muutenkaan tuskin lainkaan puhua elinikäisestä urasta tai lineaarisesta urakehityksestä. Maahanmuuttajissa on keskinäistä eroa tämänkin asian suhteen, sillä osa maahanmuutosta on nimenomaan työperäistä, jolloin työllistyminen ei ole ongelma uudessa kotimaassa. (ks. esim. Alitolppa-Niitamo 2005, 10–11.)

Millaisia erityistaitoja tai piirteitä ohjaajalla tulisi sitten olla hänen toimiessaan monikulttuurisessa ryhmässä? Kulttuurisesti taitavan ohjaajan tunnusmerkkejä (Parkkisenniemi 2007, 170–176) ovat tietoisuus omista arvoistaan, olettamuksistaan ja ennakkoluuloistaan, tietoisuus omasta kulttuurista sekä kunnioitus erilaisia ajatuksia ja kulttuureja kohtaan. Ohjaajan täytyy huomioida asiakkaan ryhmäidentiteetin erityispiirteet. Ohjaajan tulisi myös myöntää ja olla tietoinen omista ennakkoluuloistaan, asenteistaan, uskomuksistaan ja tuntemuksistaan, sekä pyrkiä niistä pois mikäli ne ovat epäasiallisia tai vaikuttavat ohjaussuhteeseen.

Ohjausteoriat, jotka ovat perinteisesti syntyneet pääasiassa Yhdysvalloissa tai Länsi-Euroopassa, eivät ota välttämättä riittävästi huomioon kulttuurisia eroja ihmisten välillä. Monikulttuurinen ohjaus on ehkä parempi nähdä, kuten R. Vance Peavy (1999) siitä on kirjoittanut, oppimisprosessina ja kulttuurisena toimintana, kuin seurata orjallisesti jonkun teorian antamia ohjeita ohjauksesta. Oma toimintani ohjaajana – myös monikulttuurisena ohjaajana perustuu pitkälti Peavyn ajatuksiin, sekä myös Paolo Freiren ja bell hooksin ajatuksiin emansipatorisesta ja vapauttavasta kasvatuksesta. Kehittämishankkeessani rajaan monikulttuurisen käsitteen käsittelemään edellä mainituista ainoastaan Peavyn ajatuksiin, muuten työni teoreettinen osio paisuisi kohtuuttomasti.

Peavyn ajatukset monikulttuurisesta ohjauksesta kiinnittävät huomion ohjaajan viestintätaitoihin: ohjaajan olisi hyvä olla tietoinen eri kulttuurien viestintätavoista, ja esimerkiksi ilmeitä ja äänensävyjä sekä huumoria olisi syytä käyttää harkiten. Peavyn kehittämä ohjausmalli on nimeltään sosiodynaaminen ohjaus, ja sen taustalla on konstruktivistinen ajattelutapa. Peavy kritisoi sitä, että psykologiassa behaviorismi, kognitivismi ja humanistinen psykologia ovat olleet hallitsevassa roolissa, ja nostaa konstruktivismiin keskeiseksi tiedonfilosofiaksi omassa ajattelussaan Viime vuosikymmeninä konstruktivismi on tullut yhä tärkeämmäksi viitekehyyksi useissa tieteenaloissa. Konstruktivistinen ajattelu on toimiva näkökulma kulttuurikeskeiselle, monikulttuuriselle ohjaukselle, koska konstruktivismi lähtee liikkeelle siitä, että on olemassa useita eri näkemyksiä ja totuuksia.

Peavyn mukaan ohjaus antaa ihmiselle mahdollisuuden tutkia sitä, mitä seurauksia on siitä, miten hän elämänsä elää. Samalla se antaa mahdollisuuden pohtia myös sitä, miten hän voisi elää ja millaisia polkuja jatkossa kulkea. Mikään yksittäinen ohjausmenetelmä ei ole osoittautunut selvästi toisia paremmaksi, joka selittyy sillä, että ensiksikin ohjaajan persoona on aivan yhtä tärkeä kuin hänen käyttämänsä menetelmä. Toiseksi ohjaukseen hakeutuvilla ihmisillä on monenlaisia ja usein ainutlaatuisia tarpeita. Tiukka pitäytyminen yhteen ainoaan ohjausmenetelmään estää ohjaajaa tyydyttämästä kunkin asiakkaan yksilöllisiä tarpeita, taitava ohjaaja osaakin valita kuhunkin ohjaustilanteeseen sopivat menetelmät. Kolmanneksi useimmilla ohjaussuuntauksilla on joitakin yhteisiä piirteitä. Useimmat ohjausmenetelmät painottavat ohjaussuhteen, ohjaajan ja asiakkaan välisen viestinnän, toimivuuden tärkeyttä. (Peavy 1999, 18–26.)

Peavyn teoriassa erityistä on se, että hän korostaa ohjaajan kulttuurisen tiedon ja käytännöllisen ongelmanratkaisukyvyyn merkitystä, tästä hän käyttää nimitystä bricoleur, tai bricolage. Peavyn ajattelussa bricoleur (joka on alun perin kulttuuriantropologi Levi-Straussin käsite) on eräänlainen professionaalinen tee-se-itse- ihminen, joka ottaa käsillä olevan kulttuurisen tiedon käyttöön ja käyttää tätä elämänmakuista aineistoa ihmisten jokapäiväisessä elämässä kohtaamien konkreettisten ongelmien ratkaisemiseen. (Peavy 1999, 18–26.)

Keskittyessään monikulttuuriseen ohjaukseen Peavy pitää sitä ohjaustapana, jossa korostetaan ohjattavan oikeuksia ja voimavaroja, ei niinkään ohjaajan asiantuntijuutta, joka on aina sidoksissa ohjaajan omaan kulttuuriin ja normeihin. Vieraasta kulttuurista tulevien henkilöiden ohjaus on haasteellista juuri siksi, että ihmiset tulkitsevat todellisuutta hyvin sidottuna kulttuuriin ja kieleen. Sosiodynaamisissa ohjauksekäytännöissä ja menetelmissä korostuu se, että dialogin ohessa toimitaan, tehdään asioita, ja tavoitteena on asiakkaan omien voimavarojen tunnistaminen ja edistäminen.

Peavyn (1999, 213–221) teoriasta löytyy monia ajatuksia jotka voivat auttaa ohjaajaa hänen työssään. Ajatukset ovat sovellettavissa ylipäänsä ohjaukseen, mutta sopivat erityisen hyvin monikulttuurisen ohjauksen yhteyteen. Kaksikulttuurisuudella Peavy tarkoittaa hyvää vuorovaikutusta enemmistö- ja vähemmistökulttuurien jäsenien välillä. Ohjaaja saattaa olla puhtaasti yksikulttuurinen, eikä hänellä ole mitään käsitystä muista kuin omasta kulttuuristaan. Olisi hyvä tutustua ja osallistua vähemmistökulttuurin, johon ohjattava kuuluu, tapahtumiin, lukea tai muutoin hankkia tietoa ohjattavan kulttuurista. Hyvä ohjaaja on aidosti kiinnostunut ohjattavistaan ja heidän kulttuuristaan.

Tiedollisten elementtien lisäksi, jotka länsimaisessa ohjauksessa usein ovat pääosassa, ohjaajan tulisi kunnioittaa myös asiakkaan hengellisiä, taikauskoiisiakin, elementtejä, koska nämä asiat kuuluvat usein asiakkaan/ohjattavan elämään. Puhtaasti tieteellinen lähestymistapa ei aina ole paras lähestymistapa käytännön ohjaustyössä.

Kaksikulttuurisen ohjauksen pitäisi pohjautua emansipatoriseen, vapauttavaan psykologiaan. Samaa ajatusta on käsitelty myös Paolo Freire, jonka teoria on saanut alkunsa latinalaisen Amerikan valtioissa, köyhän ja lukutaidottoman kansanosan parissa. Myös Freire korostaa käytännönläheistä lähestymistapaa ohjattavien tilanteeseen, ja merkityksen vaikkapa sivistyksellisten taitojen löytymiselle, löytämistä ihmisen arkipäiväisestä elämästä. Emansipatorisessa ohjauksessa on tavoitteena, että ohjattava voi vapautua sorrosta ja syrjinnästä, tai olosuhteista jotka asettavat hänet epäarvoiseen asemaan suhteessa toisiin ihmisiin.

3 OPINTORYHMÄ MAAHANMUUTTAJILLE KUOPIOSSA

3.1 RYHMÄN SUUNNITTELUVAIHE

Maahanmuuttajien opintoryhmän suunnitteluvaihe tapahtui yhteistyössä Kuopion kesäyliopiston kanssa. Ennen kuin varsinaiset tapaamiset, joita oli syksyn aikana yhdeksän kertaa, pääsivät alkamaan, piti tehdä monia asioita. Keskeisin oli varmasti yhteistyötahojen kartoittaminen, ja sen miettiminen, kenelle kaikille asiasta pitäisi tiedottaa, jotta saisin ryhmäni "kokoon". Kartoitin siis oman projektini kannalta olennaiset toimijat Kuopiossa, joista tärkeimpänä mainitsen Kuopion kesäyliopiston ja siellä toimivan Opintokummitoimintaa maahanmuuttajille - projektin ja sen projektikoordinaattorin, Maarit Rönkönharjun. Aloite ja tarve opintoryhmälle tulivat kesäyliopistolta.

Maarit Rönkönharjun tietämyksestä Kuopion alueen maahanmuuttajatyöstä on ollut minulle suunnatonta apua kehittämishankkeeni käytännön, ”toiminnallista” osuutta, suunnitellessani. Hän on myös osannut suoralta kädeltä sanoa joitakin maahanmuuttajia, jotka saattaisivat olla kiinnostuneita tulemaan ryhmääni. Maarit auttoi ryhmästä tiedottamisessa toimivien kanaviensa kautta, sekä toimi muutamalla tapaamiskerralla kanssani ohjaajana, joka toi hankkeeseeni uuden ulottuvuuden, työparina toimimisen ja sen haasteiden miettimisen.

Muita keskeisiä toimijoita Kuopion maahanmuuttajatyössä ovat(satunnaisessa järjestyksessä) työvoimatoimisto, Savon ammatti- ja aikuisopisto, jossa toimii opiskeluryhmiä maahanmuuttajille, Kansalaisopisto, Monikulttuurikeskus Kompassi sekä maahanmuuttajatyötä tekevät kaupungin sosiaalityöntekijät ja kotihoidossa maahanmuuttajien kanssa toimivat henkilöt. Osa näistä toimijoista on ollut mukana tai auttanut opintoryhmän muodostumisessa tai siitä tiedottamisessa. Lähetin tietoa ja monisteen pian alkavasta opintoryhmästä elokuun alussa myös yliopiston eri laitosten kansainvälisyys-yhdyshenkilöille sekä kansainvälisen yksikön henkilökunnan

edustajille. Elokuun alkupuolella tiedon levittäminen alkavasta opintoryhmästä mahdollisille osallistujille oli huomion kohteena.

Opintoryhmän pohjatyö alkoi jo huhti-toukokuussa 2007, kun perustelimme yhteistyössä Maarit Rönköharjun kanssa opintoryhmän tarpeellisuutta kesäyliopistolle, jotta saisimme rahoituksen toimimaan sitä kautta. Samoin teimme pienen kartoituksen aiemmin mainituille keskeisille toimijoille Kuopiossa, heidän näkemyksestään projektin tarpeellisuudesta. Suhtautuminen oli kannustavaa, tarvetta tuntui olevan juuri kyseisen kaltaiselle, tavoitteellisesta opiskelusta kiinnostuneille maahanmuuttajille suunnatulle projektille, jossa tuettaisiin jo pidempään Suomessa olleiden maahanmuuttajien kouluttautumista, ja ajallaan myös työllistymistä.

Verkostoituminen maahanmuuttajatyöstä tietävien ja työtä tekevien ihmisten kanssa on ollut minulle hyvin mielenkiintoista, koska itselläni ei ole aikaisempaa kokemusta maahanmuuttajien kanssa tehtävästä työstä, lukuun ottamatta vapaaehtoisena kummina toimimista aikaisemmin mainitussa kesäyliopiston projektissa. Olen toiminut vapaaehtoisena kummina maahanmuuttajanaiselle hieman yli vuoden ajan. Opintoryhmäkokemus auttoi minua hahmottamaan viranomaisista, kolmannen sektorin toimijoista ja vapaaehtoisista muodostuvan joukon, jonka avulla maahanmuuttajien saapuminen Suomeen ja kotoutuminen on varmasti helpompaa kuin se muutoin olisi.

Syksyllä 2007 tein itselleni "ideariihi" – periaatteella sekä yhteistyökumppaneilta saamieni ehdotusten pohjalta listan asioista, joita mahdollisesti voisimme käsitellä opintoryhmässä. Listassa mainittiin ainakin suomalainen koulutusjärjestelmä, opintotuki-asiat ja muut sosiaaliset tuet ja etuudet, opiskeluun liittyvät asiat (tenttiin valmistautuminen, tenttiin vastaaminen, opiskelutavat), suomalaisten kanssaopiskelijoiden suhtautuminen maahanmuuttaja - opiskelijaan, ja laajemminkin kokemukset Suomessa olemisesta, työn tekemisestä tai opiskelemisesta täällä, eri opiskelupaikkojen esittely (korkeakoulu, ammatilliset oppilaitokset, ammattikorkeakoulut, avoin yliopisto, kesäyliopisto), opiskelusanaston kertaaminen ja opettelu suomeksi, vierailijaluennot sekä mahdolliset vierailut joihinkin yrityksiin tai oppilaitoksiin. En kuitenkaan vielä ennen opintoryhmän alkua lyönyt lukkoon mitään suunnitelmistani, koska lähtökohtanani oli se, että toiminta suunnitellaan yhdessä

osallistujien kanssa, kuunnellen heidän ajatuksiaan ja toiveitaan siitä, mitä he tällaiselta vertaistukiryhmältä toivovat. Ryhmän tarkoitus oli olla hyvin osallistujakeskeinen.

3.2 Tavoitteet opintoryhmälle ja kehittämishankkeelle

Maahanmuuttajien opintoryhmän tavoitteina oli osittain Kuopion kesäyliopistolta tulleita tavoitteita ja toiveita, ja toisaalta omaa kehittämishankettani koskevia, itselleni asettamia tavoitteita jotka liittyivät omaan pedagogiseen kehittymiseeni ja toimimiseeni ohjaajana.

Tavoitteena oli ensiksi selvittää, onko Kuopiossa tarvetta opintoryhmälle, jossa keskustellaan suomen kielellä omiin opintoihin, työllistymiseen ja tulevaisuuden ammatillisiin haaveisiin liittyvistä asioista. Suomen kieli valittiin ryhmän käyttökieleksi siksi, että opinnot tulee suorittaa pääosin suomen kielellä, ja ajattelimme että olisi jo tässä ryhmässä hyvä oppia suomenkielistä opiskelusanastoa. Jo ennakkoon osattiin myös aavistella, että ryhmään olisi tulossa arabiaa ja venäjää äidinkielenään puhuvia ihmisiä, jotka eivät välttämättä hallitse englannin kielen taitoa.

Toinen tavoitteeni oli hahmottaa monikulttuurisen ohjauksen käsitettä teoreettisesti, ja peilata omaa toimintaani tuon käsitteen avulla. Teoreettiseksi viitekehykseksi valikoitui pitkälti Peavyn (1999) sosiodynaamisen ohjauksen käsite sekä hänen monikulttuurista ohjausta koskevat ajatuksensa.

Ryhmän toimimisen kautta huomioni kiinnittyi aivan uuteen asiaan, osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen, ja sen vaikeuteen, kun kohteina ovat maahanmuuttajat, joiden aiempi osaaminen on kertynyt muussa kulttuurissa ja muissa oppimisen organisaatioissa kuin suomalaisissa.

3.3 Opintoryhmätapaamiset

Opintoryhmätapaamiset alkoivat maanantaina 20.8.2007. Kuvaan ryhmän toimintaa oman ”tutkimuspäiväkirjani” muistiinpanojen kautta (liite1), joissa kuvailen ryhmän ja joidenkin sen jäsenten tilanteita, tuomatta kuitenkaan ilmi heidän henkilöllisyyttään. Opiskelijoiden tilanteet tuovat mielestäni konkreettisesti ilmi osaamisen tunnustamisen ja tunnistamisen problematiikkaa. Opintoryhmään suunnittelin jokaista tapaamiskertaa varten jonkin teeman tai aihekokonaisuuden, joista oli tarkoitus keskustella.

Kuten päiväkirjamuistiinpanoistani voi päätellä, ryhmässä oli monia haastavia piirteitä. Eräs niistä oli se, että ryhmä ei toiminutkaan niin, että siellä olisi käynyt samoja ihmisiä joka kerta, eli se olisi tavallaan ollut suljettu ryhmä, vaan lähes joka kerralla oli mukana myös uusia ihmisiä. Tämä vaikutti moniin asioihin: oli vaikeaa tehdä sisällöstä mielekäs kokonaisuus, ja ryhmä ei oikeastaan päässyt muodostumaan ryhmäksi, jolloin sieltä ehkä puuttui sellainen ”henki” ja turvallisuus, että asioissa olisi päästy syvemmälle. Pari kertaa kävi niin, että ne ihmiset, jotka olivat toivoneet jotain tiettyä asiasisältöä, jonka olin suunnitellut, eivät olleetkaan paikalla, kun kyseistä asiaa olisi käsitelty. Se tuntui hieman turhauttavalta. Opin, että minulla on aina oltava vähintään yksi varasuunnitelma tapaamiskertaa varten.

Ryhmässä kävi yhteensä 14 henkilöä, joista 5 -6 kävi siellä useammin. 3-4 henkilöstä voi sanoa, että he olivat ryhmän ”vakiojäseniä”. Ryhmään odotettiin enemmänkin ihmisiä, ja kesken ryhmän toimintaa Maarit Rönköharju lähetti vielä kirjeet työvoimatoimiston kautta suurelle joukolle Kuopion maahanmuuttajia. Pohdin paljon, johtuiko ryhmään osallistumattomuus ajankohdasta tai viikonpäivästä, mutta nuo ovat asioita, joihin emme voineet vaikuttaa. Ryhmän loppumista kohden uusia jäseniä ei enää tullut paikalle samalla tavalla, ja koimme mielekkääksi keskittyä viimeisillä kerroilla vakituisten ryhmäläistemme henkilökohtaisempaan ohjaukseen.

Lähes kaikki ryhmään osallistujat olivat akateemisesti koulutettuja maahanmuuttajia, tosin joukossa oli kaksi henkilöä, joilla ei ollut juuri lainkaan (ammattillista) koulutusta. Kaksi vakituisesti käynnyttä henkilöä lakkasi käymässä ryhmässä sen

ollessa noin puolessa välissä toimintaansa, koska he pääsivät opiskelemaan haluamaansa alaa. Yliopistoon päässeellä naisella oli aiempi akateeminen tutkinto samasta tiedekunnasta, minne hän pääsi perusopiskelijaksi, ulkomailla suoritettuna tietenkin. Hän aloitti opinnot alusta yliopistossa. Oppisopimuskoulutukseen lähtenyt mies oli aiemmalta koulutukseltaan teologi, ja lähti nyt opiskelemaan nuorisotyöntekijäksi. Yksi ryhmässä kävijä oli yliopiston jatko-opiskelija, jota tämä ryhmä ei ehkä palvellut, sillä muut ryhmässä kävijät olivat melko erilaisessa tilanteessa. Kaksi henkilöä aloitti ryhmän toimimisen aikana approbatur-opinnot Avoimessa yliopistossa. Toinen heistä oli suorittanut akateemisen tutkinnon ulkomailla yliopistossa, ja toiminut matematiikan opettajana. Hänen tavoitteenaan ovat matematiikan aineenopettajan opinnot Suomessa. Hän oli yksi niistä henkilöistä, jonka tilannetta selvittelimme opintoryhmän aikana tarkemmin.

Yritimme löytää matematiikan opettajalle jonkinlaisen ”lyhyemmän” tien hänen tavoitteeseensa, sillä tuntui kohtuuttomalta, että matematiikan kaltaisessa tieteessä joka on universaali, hän joutuisi aloittamaan opintonsa approbatur-tasolta. Toivoimme, että hän olisi vaikkapa näyttöjen avulla voinut osoittaa osaamisensa matematiikassa, ja koulutus olisi sitä kautta ollut lyhyempi, huomioiden hänen muun elämäntilanteensa (aikuinen, monta lasta elätettävänä). Lukuisista kyselyistä huolimatta hänelle ei löytynyt vaihtoehtoja reittiä, vaan hän suorittaa matematiikan approbaturia Avoimessa yliopistossa. Olisimme toivoneet, että hän olisi päässyt johonkin maahanmuuttajille tarkoitettuun sovellettuun, lyhyempään koulutukseen. Suoritettuaan approbaturin erinomaisilla tiedoilla hän pääsee sentään suoraan Joensuun yliopistoon, matematiikan perusopiskelijaksi, jonka jälkeen hänen on mahdollista edetä opinnoissaan nopeammin kuin keskimääräinen matematiikan opiskelija osoittamalla osaamistaan tenttimällä aihekokonaisuuksia ilman kurseille osallistumista. Joensuun yliopisto oli tämän asian suhteen edistyksellinen, monista muista yliopistoista tuli viesti, että opiskelijaksi pääsee vain tavanomaisten pääsykokeiden kautta.

Opintoryhmäni oli helppo siinä mielessä, että sen osallistujilla oli suhteellisen selkeät ajatukset omasta ammatillisesta tulevaisuudestaan. Yleisesti voi todeta, että lähes kaikki aikoivat opiskella tutkinnon, joka oli alempi kuin heidän aikaisempi tutkintonsa. Ryhmässä kävi ainoastaan yksi henkilö, jonka tilanne oli mielestäni

todella vaikea ja joka tarvitsee apua muillakin elämäalueilla kuin opintojensa ohjauksessa. Hänelle tämä ryhmä ei ollut oikea paikka, mutta yritimme neuvoa häntäkin eteenpäin, ja lisäksi hän on ollut kontaktissa Maarit Rönkönharjun kanssa opintoryhmän ulkopuolella. Ohjasimme häntä myös sosiaaliviranomaisten juttusille, jonne hän myöhemmin menikin. Tämän henkilön tilannetta voisi kuvata moniongelmaiseksi, ja hänen kanssaan keskustellessa tuli voimaton olo – meillä ei ollut edellytyksiä auttaa tätä henkilöä. Hän itse kuvasi tilannettaan sanomalla että hän ”on yrittänyt, mutta mikään ei muutu”. Itselleni tuli voimakkaasti sellainen olo, että hänen taustallaan on rikkonaisuutta ja vaikeita kokemuksia, jotka olivat ehkä jääneet käsittelemättä.

4 OPINTORYHMÄKOKEILUN TULOKSIA

4.1 Monikulttuurinen ohjaus

Monikulttuurisen ryhmän, joka oli lisäksi vielä hyvin heterogeeninen, ohjaaminen oli mielenkiintoista ja vaikeaa. Vaikka ajatukseni siitä, millainen ryhmästä muodostuisi ei toteutunut, minulle jäi voimakas kipinä kokeilla jotain vastaavaa uudestaan. Ylipäänsä pidän maahanmuuttajien kanssa tehtävää työtä haastavana ja mielenkiintoisena, enkä lainkaan sulje sitä pois omista ammatillisista ajatuksistani. Opintoryhmä jäi ikään kuin kesken, tai ei koskaan ehtinyt muotoutua sellaiseksi, että olisin pystynyt kunnolla toteuttamaan Peavyn monikulttuurisen ohjauksen ajatuksia, jotka vaativat molemminpuolista luottamusta ja aikaa tutustua ohjattavaan. Tosin koin että ohjaussuhde niiden opiskelijoiden kanssa jotka kävivät ryhmässä koko sen toimimisen ajan, oli aivan erilainen ja syvempi. Tähän vaikutti varmaan myös se, että tapasin kyseisiä henkilöitä myös yksilökeskusteluissa heidän opintoihinsa liittyen, tai selvittelin muutoin joitakin heidän asioitaan. Pidän Peavyn bricoleur- taidon oppimista omana, henkilökohtaisena haasteenani, jonka saavuttaminen on tosin pitempiaikainen haaste kuin kyseessä olevan opintoryhmän kesto oli. Ryhmässä kuitenkin kävi ilmi se, että oli hyvä tuntee osallistujien kulttuurien keskeisiä piirteitä, ja se että enemmän

kuin ”luentotietoa”, ihmiset tarvitsivat käytännöllistä tietoa omaan elämäänsä ja mahdollisuuksiinsa liittyen.

Olen hieman eri mieltä eräästä seikasta, joka tuli ilmi paitsi Peavyn myös muissakin teksteissä, joita luin maahanmuuttajien kanssa toimimisesta. Luin paljon siitä, kuinka omaa persoonaansa kannattaa tuoda varovaisesti esille maahanmuuttajien kanssa toimiessa, ja olla melko neutraali huumorinkäytön tai muiden omien (poliittisten, uskonnollisten) mielipiteidensä ilmaisussa. Itse ajattelen eri tavalla, minusta ohjaaja voi olla täysin oma persoonansa, sillä edellytyksellä tosin ettei hän vaikkapa kiroile tai puhu halventavasti tai rasistisesti kenestäkään. Uskonnolliset ja poliittiset aiheet voivat kuulua käsiteltävien asioiden joukkoon neutraalisti käsiteltyinä, tosin tämän uskon vaativan luottamuksellista suhdetta ryhmässä.

Mielestäni oman persoonansa keinotekoinen rajoittaminen tai liiallinen varovaisuus on seikka, jonka asiakas varmasti huomaa ja joka voi tuntua keinotekoiselta, ”näyttelemiseltä”. Ja mikäli maahanmuuttajien kanssa työskennellessä esiin tulee jokin asia, vaikkapa nyt ympärileikkaus, jota itse ei hyväksy, niin mielestäni sitä on turha salata tai ”muka” hyväksyä. Asioita, jotka sotivat omaa moraalialia tai etiikkaa vastaan, ei tarvitse hyväksyä eikä ymmärtää, mutta niiden kanssa saattaa joutua silti elämään. Eihän asioita tarvitse kaikissa tilanteissa ilmaista niin jyrkästi, kuin niistä todellisuudessa ajattelee, vaan voi sanoa kohteliaasti, että se on asia josta on eri mieltä, jota ei hyväksy tai jota ei voi ymmärtää. Meillä täytyy olla valmiuksia keskustella asioista toistemme kanssa, eikä vain suoralta kädeltä tuomita niitä, tai käy niin kuin julkisuuden ” Muhammedin pilapiirros”-keskustelussa on käynyt.

Kuitenkin ajattelen, että kaikkien asiakasryhmien kanssa ohjaajana toimimiseen tarvitaan eräänlaista sensitiivisyyttä tilanteelle ja asiakkaan persoonalle. Ohjattavan persoona, ikä, koulutustaso ja elämäntilanne vaikuttavan niihin metodeihin, joita hänen kanssaan ohjaajana käytetään. Tällaista sensitiivisyyttä saa työskentelemällä ihmisten kanssa, mutta se on varmasti myös persoonakysymys, sillä muuten on vaikeaa ymmärtää sen täydellistä puuttumista osalta ihmisistä, jotka työskentelevät asiakas- tai auttamistyössä.

Omaa maahanmuuttajien kanssa toimimistani helpottaa se, että tämä ei ole ensimmäinen kerta, kun törmään maahanmuuttaja-asioihin. Vaikka pidän itseäni suhteellisen avoimena ja ei-tuomitsevana henkilönä, on yllättävää tunnistaa itsessään stereotyyppisiä tiettyjä asioita kohtaan. Minulle erityisen vaikea asia kohdata on kaikenlaiset asiat, jotka liittyvät naisten (tai lasten) epätasa-arvoiseen asemaan kulttuurissa, tai joiden tulkitsen liittyvän niihin, kun tarkastelen asiaa suomalaisen naisen perspektiivistä.

Omaa käsitystäni ohjauksesta värittävät voimakkaasti freireläisyys, bell hooks sekä tietynlainen emansipatorinen ajattelutapa. Monet näistä ajatuksista on kehitelty toisenlaisissa yhteiskunnallisissa olosuhteissa, joissa eriarvoisuus, köyhyys ja sorto ovat toisissa mittakaavoissa kuin Suomessa. Olenkin siksi miettinyt, kuinka hyvin ne sopivat omaan ohjaukseeni. Kuitenkin ajattelen, että ihmistä voivat sortaa muutkin kuin diktatuurit, ja maahanmuuttajilla esimerkiksi pakolaisuus tai kidutus ovat hirveitä sortokokemuksia, joista ihmisen täytyy sisäisesti vapautua. Samanlaisia kokemuksia saattaa olla useilla suomalaisilla ihmisillä: koulukiusaamista, perheväkivaltaa, läheisen tai omaa riippuvuutta. Seikkoja, jotka polkevat itsetuntoa alas, ja joista vapautuakseen ihminen voi tarvita ohjausta, ehkä jopa terapeutista apua.

Monikulttuurisen ohjauksen ohessa opintoryhmän vetäminen antoi minulle myös kokemuksen työparina työskentelystä, sillä Maarit Rönkönharju toimi tiiviisti kansani ryhmän suunnittelussa ja oli mukana myös joissakin ryhmätapaamisissa. Aluksi koin tilanteen haastavana, sillä koin että olimme molemmat vahvoja persoonia, joilla oli hieman erilainen tapa ohjata ryhmää. Samalla olimme melko vieraita toisillemme. Koin yhteistyömme ryhmän edetessä todella positiivisena seikkana, ja kun ryhmä ei toiminut juuri sillä tavalla, kuin ainakin itse olin etukäteen ajatellut, oli hyvä että sai jakaa ajatuksiaan toisen ihmisen kanssa. Työparina työskenteleminen ei ole mielestäni helppoa, se vaatii kompromissien tekemisen kykyä joka voisi myös olla henkilökohtainen haasteeni. Työparin tunteminen auttaa tilanteessa, ja onkin hyvä tutustua työpariin ja hänen toimintaansa jo ennen yhteistä työskentelemistä. Minkä tahansa pitkäkestoisen ryhmän vetämisessä työpari olisi loistava mahdollisuus reflektoida omia ajatuksiaan ja oppia toisen tavasta nähdä samat asiat omalla tavallaan.

Keskeisin ohjauksen muoto opintoryhmässä oli kielellinen vuorovaikutus, jonka avulla tuotimme sosiaalista todellisuutta ryhmäläisten kanssa. Ohjauksikäytökseeni kuuluu myös toiminnallisuus, joka tässä ryhmässä jäi kuitenkin hyvin pieneksi osaksi kokonaisuudesta. Olisin halunnut kokeilla myös toiminnallisempaa ohjausta, mutta ryhmäläiset tahtoivat ensisijaisesti keskustella. Teimme joitakin vuorovaikutusharjoituksia ja reflektointia, ja näitä varten hyödynsin Peavyn *Elämäni työkirjaa* (2001). Pitkälti toiminta oli kuitenkin neuvontaa ja faktojen esittämistä ryhmäläisille, ja ryhmän loppuvaiheessa myös yksilöohjausta. Ajattelen, että toiminnallisiin harjoituksiin ryhtymistä esti osittain ryhmäläisten vaihtuvuus, ryhmään ei muodostunut sellaista ryhmädynamiikkaa tai luottamusta, että ilmapiiri olisi ”sallinut” useita harjoituksia, jotka sinänsä olisivat olleet todella kiinnostavia.

4.2 Opintoryhmän toimiminen ja tarpeellisuus Kuopiossa

Yhteisenä loppupäätelmänä keskusteluissani Maarit Rönkönharjun kanssa oli, että aika ei vielä ole otollinen kyseisen ryhmän kaltaiselle ryhmälle Kuopiossa. Täällä on useita maahanmuuttajia, jotka harkitsevat esimerkiksi approbatur-opintojen aloittamista, ja jos Avoimessa yliopistossa opiskelisi vaikkapa n. 6-10 hengen maahanmuuttajajoukko, olen varma että kyseisen kaltainen ryhmä olisi hyvin eri tavalla tarpeellinen. Nyt tuntui, että ryhmämme jäsenet olivat niin erilaisissa elämäntilanteissa ja niin erilaisia kielellisiltä valmiuksiltaan, että useita heistä auttoi todellakin enemmän henkilökohtaisen tilanteen pohtiminen ja henkilökohtainen ohjaus ja neuvonta, kuin konkreettisista opintoihin liittyvistä asioista keskusteleminen. Sinänsä nämä opintoihin liittyvät asiat kuitenkin kiinnostivat heitä, ja esimerkiksi kerta, jolloin keskustelimme erilaisista tavoista suorittaa opintoja sekä opintoryhmän aikana tehty opintosanasto, jonka jaoimme (tai lähetimme kurssin lopussa sähköpostitse) kaikille osallistujille, olivat varmasti hyödyllisiä asioita heille.

Kuopiossa toimii naisten ryhmiä, jotka ovat myös osa Maarit Rönkönharjun projektia. En voinut olla ajattelematta ryhmätapaamisten aikana, että mikäli voisimme keskustella laajemmin elämään liittyvistä asioista, eikä tarkoitus olisi keskittyä opintoihin, niin keskustelua olisi ehkä syntynyt enemmän. Ehkäpä Kuopiossa asuvissa

maahanmuuttajissa ei ole riittävää väestöpohjaa tällaiselle ryhmälle? Usein Kuopioon saapuvat maahanmuuttajat muuttavat joko koulutuksen tai työnsaannin tai sosiaalisten syiden vuoksi perässä eteläiseen Suomeen. Loppujen lopuksi miltei puolet Suomen maahanmuuttajista asuu pääkaupunkiseudulla, ja siellä vastaavan ryhmän toteuttaminen ja tarve olisivat varmasti olleet paljon suurempia. (Alitolppa-Niitamo ym.2005, 59 -67.)

Kokemukset maahanmuuttajille suunnatuista erillisryhmistä, ylipäänsä erillistoiminnoista muualla Suomessa vahvistavat sen, että henkilökohtainen ohjaus on tehokkain tapa ohjata maahanmuuttajia. Joskushan kysytään, pitäisikö maahanmuuttajille ylipäänsä kehitellä näitä ”erillistoimintoja”, vai pitäisikö heidän jalkautua suomalaisten ihmisten joukkoon opiskelemaan erilaisia asioita. Maahanmuuttajille suunnatut erillistoiminnot, esimerkiksi yhteiskuntataitoja, kielitaitoja tai työllistymistaitoja edistävät toiminnat, ovat kuitenkin hyödyllisiä koska ne auttavat maahanmuuttajia saamaan säännöllisen päiväjärjestyksen. Esimerkiksi työttömänä olleet maahanmuuttajat tai pakolaisina Suomeen tulleet ihmiset saattavat olla tottuneet toisenlaiseen rytmiin kuin ”normaalit” työssäkävijät. (Emt, 59–67.)

Vertaisryhmässä toimiminen toisten maahanmuuttajien kanssa edesauttaa myös kielen oppimista ja muihin samassa tilanteissa oleviin tutustumista. Tavoitteena tällaisilla ryhmillä, joita esimerkiksi erilaiset projektit tai kolmannen sektorin toimijat järjestävät, on usein tukea kuntien ja viranomaisten työtä, ne eivät saa korvata kunnille ja viranomaisille kuuluvaa vastuuta maahanmuuttajista. Kokeillun kaltainen opintoryhmä voisi toimia kohtaamispaikkana samanlaisessa tilanteessa oleville ihmisille. Vastaavat naisten ryhmät Kuopiossa ovat varmasti onnistuneet tässä tehtävässä erittäin hyvin, ja tuoneet maahanmuuttajanaisten elämään paljon uusia ja rikastuttavia asioita.

Kuopiossa toimii myös Kulttuurikeskus Kompassi, joka on hyvä kohtaamispaikka maahanmuuttajille, ja jossa toimii useita maahanmuuttajien ryhmiä. Kompassin työntekijä kävi opintoryhmässämme pitämässä ryhmäläisille tietoisuuden Kompassin tarjoamista sisällöistä (kurssit, kerhot, jne.) maahanmuuttajille. Maahanmuuttajien kohtaamispaikoista on todettu, että niissä on hyvä olla lastenhoitomahdollisuus, jotta mukaan voisi ottaa lapsetkin. Kun maahanmuuttajien projekteja Suomessa on tutkittu,

on todettu, että maahanmuuttajat hyötyvät ehkä eniten siitä, että he saavat henkilökohtaista, juuri heidän tilanteeseensa paneutuvaa ohjausta. Jollakin toimijatasolla kunnassa tulisi olla käsitys yksittäisen maahanmuuttajan tilanteesta kokonaisvaltaisesti! Maahanmuuttajien työllistymisprojekteissa on myös saatu hyviä kokemuksia henkilökohtaisesta työvalmentajasta. (Alitolppa-Niitamo ym.2005, 59 - 67.)

Erityisen haastava ryhmä maahanmuuttajien keskuudessa ovat korkeasti koulutetut maahanmuuttajat. (ks. esim. Valjus ym.2005.) He ovat niitä, jotka odottavat työllistyvänsä koulutuksensa vuoksi, ja joiden omanarvontunto sekä sosiaalinen asema usein kärsivät ongelmista koulutuksen hyväksilukemisessa ja työllistymisessä, sekä ammatillisen aseman laskemisesta. Suurin osa opintoryhmäläisistäkin oli akateemisesti koulutettuja. Suomessa he olivat olleet paljon työttöminä, joka varmasti oli murentanut heidän ammatillista identiteettiään. Monilla ei ehkä ollut kovinkaan paljon osallisuuden kokemuksia suomalaisesta työelämästä. Korkeasti koulutetut maahanmuuttajat ovat kuvanneet tunteitansa Suomeen tulon jälkeen siten, että he ovat kokeneet ”sosiaalisen ja taloudellisen romahtamisen”, ja että viranomaisten suhtautuminen heihin on tuntunut alentavalta, ikään kuin heitä pidettäisiin tyhminä. Korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien kanssa toimiminen on haastavaa: jos käytetään suomen kieltä, kieli ei voi olla liian vaikeaa, eli on ehkä pakko käyttää yksinkertaisia lauseita. Kuitenkin maahanmuuttajista yksinkertaisten lauseiden käyttäminen saattaa tuntua siltä, kuin heitä ” neuvottaisiin kuin pieniä lapsia”. Joissakin tilanteissa on varmasti hedelmällisempää saada käyttää äidinkieltään ja ilmaista itseänsä rikkaammin ja monimutkaisemmin kuin mitä suomen kielellä kykenee. Mutta suomen kielikin pitäisi oppia...

Maahanmuuttajien työllistymiseen ja uraan liittyvissä tutkimuksissa on todettu, että täsmäkieliopetus on hyvä keino opettaa suomen kieltä erityisesti korkeakoulutetuille maahanmuuttajille. Tämä edellyttäisi kuitenkin enemmän työharjoittelupaikkoja, jotta maahanmuuttajat pääsisivät tutustumaan oman alansa työpaikkoihin ja käyttämään oman alansa termejä. Työharjoittelupaikat tuovat maahanmuuttajat muutenkin esille, tavallisten suomalaisten ihmisten pariin. Olen itse ollut melko skeptinen esimerkiksi sen suhteen, että hyvin monet maahanmuuttajat Kuopiossa tuntuvat olevan työharjoittelussa koulunkäyntiavustajina tai päiväkodeissa. Kieleen, kulttuuriin,

ihmisiin ja työtapoihin tutustumisen vuoksi se ei ehkä ole kuitenkaan yksiselitteisen huono asia, mutta edelleen ajattelen, että jos ihminen on kouluttautunut psykologi tai opettaja, on hänen koulutuksensa hukkaan heittämistä, jos koulunkäyntiavustajan työtehtävät ovat ainoita, joihin hän Suomessa pääsee. Tutkimukset maahanmuuttajista vahvistavat myös opintoryhmämme tuntumaa siitä, että suuri osa maahanmuuttajista päätyy työskentelemään tai kouluttautumaan aikaisempaa koulutustaan matalammalle koulutustasolle. (ks. esim. Valjus ym.2005; Huttunen ym.2007.)

4.3 Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen problematiikka maahanmuuttajien parissa

Aiemmin opitun tunnistaminen ja tunnustaminen lähtee liikkeelle ajatuksesta, jonka mukaan sille osaamiselle, joka ihmisellä jo on, annetaan arvo, ja korostetaan ihmisten taitoja, eikä osaamattomuutta. Samanaikaisesti halutaan hyödyntää koulutuksen resursseja, sekä lyhentää aikuisten ihmisten kouluttautumista ja madaltaa kynnystä koulutukseen osallistumiselle. ihmiset oppivat työssään ja yhteiskunnassa elämiseen ja toimimiseen tarvittavia taitoja muuallakin kuin virallisissa koulutusympäristöissä, esimerkiksi työpaikoillansa, vapaa-ajallaan tai järjestöissä tai vapaaehtoistoiminnassa toimiessaan. Eri koulutusasteilla tulisikin kehittää tapoja, joiden avulla olisi mahdollista tunnistaa ihmisten aiempi osaaminen, jotta he voisivat saada osan opinnoistaan korvattua sen avulla. (Niskanen ym. 2006, 9-11.)

Myös erilaiset kokemukset ja prosessit voivat antaa ihmisille kokemuksia ja valmiuksia toimia työntekijänä vastaavankaltaisissa tilanteissa, esimerkiksi pakolaisena Suomeen muuttanut ihminen on saattanut oppia useita asioita pakolaisuus-prosessinsa aikana ja sen kautta. Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen kautta maahanmuuttajat voisivat kokea opintonsa ja elämänsä tarkoituksenmukaisemmiksi ja mielekkäämmiksi.

Maahanmuuttajat kohtaavat kuitenkin kohtaavat useita ongelmia, kun he alkavat hakea tunnustusta aiemmalle osaamiselleen – siis käytännössä he hakevat aiempien opintojensa rinnastamispäätöksiä suomalaisessa, byrokraattisessa viranomaisjärjestelmässä. Aiemman uran ja koulutuksen kirjauskäytännöt saattavat

olla vähemmän järjestelmällisiä, kuin mitä Suomessa ovat ja etenkin kuin, mitä viranomaiset erilaisiin lausuntoihin vaativat. Osalta, erityisesti pakolaisina Suomeen tulleista saattaa täysin puuttua todistukset aiemmista opinnoista tai työkokemuksista. Toisaalta on ymmärrettävää, että Suomessa aina vaaditaan aiemman koulutuksenjärjestäjän todistus, mutta toisaalta inhimillisyyttä sellaisia ihmisiä kohtaan, jotka ovat joutuneet kiireesti jättämään kaiken, mitä heillä on, mahdollisesti mukaan lukien omaiset, vaatii meitä unohtamaan byrokratian ja tekemään poikkeuksia.

Onko Suomessa enää varaa ajatella ja suhtautua niin kuin kouluttajien järjestäjät, yliopistot, viranomaiset ja työnantajat ovat ajatelleet: yleinen käsitys on ollut, että Suomen ulkopuolella hankittu koulutus on aina, automaattisesti huonolaatuista verrattuna vastaavaan suomalaiseen koulutukseen. (ks. esim. Matinheikki-Kokko 2003,1-3.) Olen itse opettanut lähihoitajia, ja kuullut työelämän edustajilta toisaalta suomalaisista, vastavalmistuneista lähihoitajista joiden asennemaailma ja etiikka eivät lainkaan sovi lähihoitajan työhön. Toisaalta Venäjältä sekä Aasian maista tulleet lähihoitajina toimineet henkilöt ovat saaneet hienoa palautetta toimiessaan esimerkiksi vanhusten parissa. He tulevat kulttuureista, joissa vanhuksia kunnioitetaan ja se varmasti näkyy heidän työssään. Suomalaisia nuoria työskentely vanhustenhuollossa ei kiinnosta, eikä esimerkiksi vanhustyön ryhmää saatu kasaan työskennellessäni Savon ammatti- ja aikuisopiston sosiaalialan opettajana, koska sinne ei tullut ilmoittautuneita tarpeeksi. Koulutuksen laatu on ensiarvoisen tärkeää, mutta se ei ole ainoa mittari ihmisen pätevyydelle johonkin työhön.

Vaikeutena Kuopiossa on ylipäättään päästä ulkomaalaisena töihin. Merkittävä osa ammatillisesta osaamisesta on kuitenkin niin sanottua hiljaista tietoa, joka välittyy työtä konkreettisesti tekemällä eri työpaikoissa. Entä, jos ei pääse näihin työyhteisöihin lainkaan? Kuinka voi oppia tekemään töitä tai näyttää osaamistaan Suomessa? Kuopiossa on myönteisiä kokemuksia maahanmuuttajista yrittäjinä. Yrittäjyyden riskit ovat olemassa myös maahanmuuttajilla, ja toivon että heille annetaan tässä asiassa myös tukea. Korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien työttömyys on Suomessa erityisen korkea, eikä heidän urakehityksestään ole saatavilla paljoa tietoa. Kuitenkin juuri nämä maahanmuuttajat ovat niitä ihmisiä, joiden toivotaan tulevan Suomeen, ja korvaavan maassamme ennakoitua työvoimavajetta. (Matinheikki-Kokko 2003, 1-3.)

Mitä korkeasti koulutetut ja mahdollisesti pitkänkin työuran kotimaassaan tehneet maahanmuuttajat itse ajattelevat jäljellä olevasta urastaan heille vieraassa kulttuuriympäristössä? Opintoryhmässäni mukana olevaa henkilöä haastateltiin paikallislehdessä, ja hän totesi, että monista vaikeuksista huolimatta luovuttaminen ei kiinnosta häntä: ”Tavoitteeton elämä on turhaa. Olen koko elämäni ajatellut, että pitää yrittää.”

5 POHDINTA

Opintoryhmän vetäminen oli toisaalta helpompaa ja toisaalta vaikeampaa kuin olin etukäteen ajatellut. Helpompaa se oli maahanmuuttajien asenteen vuoksi, he olivat positiivisia ja vastaanottavaisia, eikä heitä kuunnellessaan tullut lainkaan kyyninen tai pessimistinen olo. Suurin osa heistä katseli tilannettaan realistisesti ja osasi asettaa itselleen ammatillisia haaveita. Minua ilahdutti myös se, että vaikka ihminen saattaa olla ankeassa ja hankalassa elämäntilanteessa, monilla maahanmuuttajilla oli elämässään sisältöä. Tekijöitä, jotka kannattelivat heitä ja antoivat voimia jatkaa eteenpäin, ovat esimerkiksi perhe, lapset, harrastukset, tai ystävät ja toimiva sosiaalinen verkosto.

Maahanmuuttajien opintoryhmässä oli useita, jo aiemmin kuvailtuja vaikeuksia, eikä ryhmä kokonaisuudessaan toiminut niin kuin olin suunnitellut (esimerkiksi toiminnallisuuden suhteen) tai niin hyvin kuin mitä odotukset olivat. Silti ryhmä oli hyvin mielekäs kokemus ja antoi ainakin itselleni paljon ajattelemisen aihetta, ja paljon kehittymisen paikkoja omaa elämääni ja tulevaa työuraani ajatellen. Kiinnostukseni maahanmuuttajien parissa tehtävää työtä kohtaan voimistui, ja erittäin paljon vahvistui myös tahtoni kehittää itseäni ohjaajana, ja nimenomaan sellaisena ohjaajana josta emansipatorisessa ohjauskirjallisuudessa puhutaan.

Kuinka opettajien osaamista tulisi kehittää, jotta he osaisivat huomioida maahanmuuttajia ja monikulttuurisuutta opetuksessaan? Opetusministeriön

maahanmuuttopoliittiset linjaukset 2009- raportissa ehdotetaan toimenpiteiksi opiskelija-, opettaja- ja tutkijaliikkuvuutta, sekä suvaitsevaisuus- ja kansainvälisyyskasvatusta ei ainoastaan opettajille vaan kaikille suomalaisille. Myös opettajat tarvitsevat nykyistä enemmän opintoja jotka liittyvät monikulttuurisuuden kohtaamiseen. Monikulttuurisuuden kohtaamista, tai kohtaamista ylipäättään, ei kuitenkaan voi opiskella ainoastaan teoreettisesti, vaan opettajalla täytyy olla halu ja rohkeus kohdata erilaisuutta sekä tilanteita, joihin ei aina ole olemassa valmiita toimintamalleja. Itse havaitsin, että oma pedagoginen toimintani kehittyi niiden kahden, tiedon ja rohkeuden lisääntymisen, yhdistelmästä.

Maahanmuuttajien opintoryhmä ei ehkä aivan vielä ole ajankohtainen Kuopiossa, mutta maahanmuuttajat tarvitsisivat enemmän henkilökohtaista ohjausta opintoihinsa ja työllisyyteensä liittyvissä asioissa. He tarvitsevat myös työharjoittelupaikkoja, suomalaisia ystäviä ja vapaaehtois”kummeja”, sekä mahdollisuuden kokoontua, verkostoitua ja päästä osallisiksi suomalaisesta kulttuurista ja yhteiskuntaelämästä. Heillä on oikeus tulla tasavertaisiksi kansalaisiksi ja yhteiskunnallisiksi toimijoiksi. Onneksi Kuopiossa on viranomaisten lisäksi useita kolmannen sektorin sekä vapaaehtoisperustaisia toimijoita, jotka jakavat kunnan vastuuta maahanmuuttajien parissa tehtävästä työstä.

Ajatellessani kuopiolaisia maahanmuuttajia olen pohtinut niitä maahanmuuttajaryhmiä, joita ryhmässä ei käynyt. Erityisesti olen pohtinut kotona lastensa kanssa olevia äitejä, joita maahanmuuttajien joukossa on paljon. Osa heistä varmasti haluaisi mukaan työelämään, jolloin sisäinen feministi minussa herää ja haluaisi välittömästi poistaa kulttuuriset tai uskonnolliset syyt, jotka estävät näitä naisia omaamasta omaakin elämää, perheen ulkopuolelle. Toisaalta on varmasti naisia, jotka kokevat että äitinä olo on heille hyvä, arvokas ja riittävä elämänura. Kuinka Suomen työllisyyspolitiikka suhtautuu näihin naisiin ja salliiko se äitiyden elämäntehtävänä? Saavatko nämä naiset yhteiskunnallista tukea ja arvostusta työlleen, ja kuinka käy sitten kun lapset kasvavat ja lähtevät pesästänsä: turhautuvatko naiset, mitä he sitten kotona tekevät, tahtovatko ja kykenevätkö he työllistymään? (vrt. esim. Alitolppa-Niitamo ym.2005.) Osaammeko me tunnistaa ja tunnustaa heidän arvokasta osaamistaan lasten parissa toimimisessa tai hoivatyössä, vaikka heiltä puuttuisi muodollinen koulutus?

LÄHTEET

Alitolppa-Niitamo, Anne, ym. 2005: Olemme muuttaneet – Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Väestöntutkimuslaitos ja Kotipuu. Vammalan Kirjapaino Oy, Helsinki.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 1997: Tutki ja kirjoita. Tammer-Paino Oy, Tampere.

Huttunen, Hannu-Pekka & Kupari, Tiina(toim.)2007: Specimasta opittua - Korkeasti koulutetut maahanmuuttajat työelämään. Turun työvoimatoimiston kansainväliset palvelut, Turku.

Jasinskaja-Lahti, Inga ym. 2002: Rasismi ja syrjintä Suomessa – Maahanmuuttajien kokemuksia. Gaudeamus, Helsinki.

Lepola, Outi 2000:Ulkomaalaisesta suomenmaalaiseksi - Monikulttuurisuus, kansalaisuus ja suomalaisuus 1990 - luvun maahanmuuttopoliittisessa keskustelussa. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 787. Hakapaino Oy, Helsinki.

Matinheikki-Kokko, Kaija ym. 2003: Maahanmuuttajien uraohjauksen kehittäminen. Työpoliittinen tutkimus 253, Työministeriö, Helsinki.

Monitori. Maahanmuuttoasioiden ammattilehti numerot 1-4 /2006, 1/2007.

Mäkinen, Jarkko, ym. 2006: Nuoret aikuiset ja työn epävarmuus. Teoksessa Mäkinen, Jarkko ym. (toim.) Elinkautisesta työstä elinikäiseen oppimiseen. Keuruu, Otava. S.139 – 155

Niskanen, Annu & Lepänjuuri, Aino 2006: Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen koulutuksen ja työelämän haasteena. Teoksessa Niskanen, Annu ym. (toim.): Tunnistatko taiturin? Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen korkeasteella. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Ammatillinen opettajakorkeakoulu. Jyväskylän yliopistopaino, Jyväskylä. S. 9-21

Onnismaa, Jussi 2003: Epävarmuuden paluu. Ohjauksen ja ohjausasiantuntijuuden muutos. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja 91. Joensuun Yliopistopaino, Joensuu.

Opetusministeriön maahanmuuttopoliittiset linjaukset 2009: Opetusministeriön julkaisuja 2009:48,
<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/liitteet/opm48.pdf>

Parkkisenniemi, Juha 2007: Monikulttuurisuus ja soveltava sosiaalipsykologia. Teoksessa Kuusela, Pekka (toim.): Sosiaalipsykologia: yksilöstä yhteiskuntaan. Unipress, Kuopio S. 149-179.

Peavy, Vance R. 1999: Sosiodynaaminen ohjaus - konstruktivistinen näkökulma 21.vuosisadan ohjaustyöhön. Psykologien kustannus Oy, Työministeriö, Helsinki.

Peavy, Vance R. 2001: Elämäni työkirja. Konstruktivististen ohjausperiaatteiden soveltaminen: tehtäviä ja harjoituksia. Psykologien kustannus Oy.

Valjus, Sonja & Nirvi, Mika 2005: Korkeakoulutettujen maahanmuuttajien kotoutumista tukeva kooulutus Suomessa. Suomen kesäyliopistot ry, Tampere.

Vilkkä, Hanna & Airaksinen, Tiina 2003: Toiminnallinen opinnäytetyö. Tammi, Helsinki.

Liite 1 Opintoryhmätapaamisten ”tutkimuspäiväkirja” otteita.

20.8.2007

Ensimmäinen tapaamiskerta. Ilmoittautuneita on tällä hetkellä vain kaksi henkilöä. Täytyy varautua siihen, että alkuun voi mennä joitakin tapaamiskertoja niin, että paikalla ei ole kovin paljon ihmisiä, mutta toivottavasti "sana kiertää" ja jatkossa saadaan lisää osallistujia. Tämä ryhmä on pilottiryhmä Kuopiossa, vastaavaa toimintaa ei ole aiemmin järjestetty, ja kesäyliopiston rehtori arveli, ettei ole monessa muussakaan kesäyliopistossa. Ensimmäinen kerta tai muutamat ensimmäiset kerrat ovat tärkeitä ilmapiirin luomisen kannalta, jotta maahanmuuttajien kokemus ryhmästä on hyvä ja turvallinen.

Olen suunnitellut, että tutustumme toisiimme ensin hieman, kertomalla nimemme, mistä tulemme, yms. Sitten teemme paperille aikajanat, joihin piirrämme omat koulutuksemme ja työmme, mitä olemme tehneet, sekä tämänhetkisen tilanteen ja tulevaisuuden haaveet. Tällä tavalla tutustumme siihen osaan toisissamme, joka on tässä toiminnassa olennaisinta, ryhmäydyimme ja pääsemme kiinni varsinaiseen ryhmämme ideaan ja tarkoitukseen: millaisia ovat asiat, joihin osallistujat tarvitsevat tukea ja ohjausta. Aikajanan idean sain Peavyn ”Elämäni työkirjasta”, ja sen tarkoituksena on osoittaa ohjattaville konkreettisesti, mitä kaikkea he ovat tehneet elämänsä aikana, ja pysäyttää heitä pohtimaan tulevaisuuttaan ja omia ammatillisia haaveitaan, ja sitä, kuinka he pääsisivät kiinni haaveisiinsa. Mitä heidän pitäisi konkreettisesti tehdä saavuttaakseen haaveensa?

Riippuen ajan kulusta eli siitä, kuinka paljon esittelyihin kuluu aikaa, voimme sitten keskustella muutenkin kurssista. Ajattelin, että kirjoitan vaikka taululle, millaisia ajatuksia itselläni on kurssin sisällöstä, ja katsotaan, mitä ajatuksia ryhmäläisillä on ja ovatko omat ideani ollenkaan sitä, mitä he haluaisivat kurssilta. Mielenkiintoinen kokemus, ja minulle oma oppimistehtävä on tämän tapaamiskerran ajaksi se, että en itse liikaa tee ohjelmaa, en ole liian kontrolloiva, liian paljon äänessä tai ahdistu mahdollisista hiljaisista hetkistä tai siitä, elleivät osallistujat "keksi" oma-aloitteisesti asioita, vaan kuuntelen osallistujia ja olen melko avoin ja vastaanottavainen sen suhteen, millaiseksi ryhmän sisältö alkaa muokkautua.

Koin, että ensimmäinen kokoontumiskerta sujui hyvin. Mukana oli viisi maahanmuuttajaa, joista neljä oli pidempään Suomessa olleita, ja yksi täällä vasta seitsemän kuukautta ollut, joka puhui vain vähän suomea, mutta hänen äidinkieltensä on englanti. Joustin hieman suomen kielen puhumisesta ja selitin pari kertaa hänelle englanniksi pääasioita siitä, mistä olimme puhuneet. Varmistin ensin, että kaikki läsnäolijat ymmärtävät englantia. Keskustelimme myös hänen kanssaan siitä, että vaikka puhumme ryhmässä suomea, ryhmä voi olla hänelle ikään kuin "kielikylpy", ja hän saa ryhmästä opiskeluun liittyvää sanastoa.

Opinto-aikajana-tehtävän aikana ja avulla aloimme myös kerätä suomenkielistä opiskelusanastoa, johon tulee uusia opiskeluun liittyviä sanoja joka tapaamiskerralla, ja jonka osallistujat saavat (täydennettynä) aina seuraavalla kerralla minulta

omakseen. Olen ajatellut koota kaikille jaettavan opiskelusanaston tapaamiskerroiltamme, joka jää osallistujille "muistoksi" kurssista. Opiskelusanasto (ja ylipäänsä suomenkielellä opiskelemisesta puhumisen harjoittelu) osoittautui hyvin hyödylliseksi ja halutuksi kurssilaisten mielestä, erityisesti niiden, joiden suomen kielen taito ei ollut kovin hyvä, kuten edellä mainittu "kielikylpyläinen", joka kävi kurssilla aktiivisesti, vaikka olinkin jatkuvasti hieman ymmälläni sen suhteen, kuinka paljon hän ymmärsi kurssin sisällöstä.

Aikajanan tekeminen toimi muutenkin hyvin, se oli kurssilaisista varmaan ihan mielekäs kokemus, ja oli kiva kuulla heidän kertovan aiemmista opinnoistaan ja töistä - hyvä tapa tutustua ja yhdistää kasvot ja nimet. Olin yllättynyt siitä, kuinka selkeitä haaveita kaikilla oli tulevaisuudestaan ja suunnitelmistaan. Niistä keskustelemme lisää seuraavilla kerroilla. Tämänhetkiset kurssilaiset ovat yhtä lukuun ottamatta suuntautuneet korkeakouluopintoihin, joten akateeminen painotus näkyy varmaan myös asioissa, joita käsittelemme.

3.9., 17.9. ja 1.10.2007 (otteita)

Tällä kertaa vedin ryhmän tapaamisen yksin. Paikalla oli yhdeksän ryhmäläistä, ja vain kaksi heistä oli samoja ihmisiä kuin viimeksi. Olemme puhuneet ryhmästä niin, että paikalle voi tulla silloin, kun se itselle parhaiten sopii, säännöllisesti tai vain joillekin kerroille. On ymmärrettävää, etteivät ihmiset pääse joka kerta, koska kurssi on maanantai-iltaisina, kello 17–19.00, ja kaikki osallistujat ovat ainakin tähän mennessä olleet aikuisia, joilla on siis myös "muu elämä", monilla on lapsia ja jotkut opiskelevat tai ovat työharjoittelussa päivisin. Ylipäänsä vaatii siis motivoituneisuutta ja aktiivisuutta, että tulee tähän ryhmään. Käytännössä kuitenkin se, että paikalla oli niin paljon uusia, tarkoitti sitä, että kävimme taas "esittelykierroksen" ja kertasin aika paljon samoja asioita, joista puhuin jo ensimmäisellä kerralla. Paikalla oli se henkilö, joka puhuu äidinkielenkseen englantia, ja tällä kertaa en pystynyt kauheasti hänelle kääntämään, koska osa muista ei puhunut ollenkaan englantia. Jäinkin jälkeensä mieltimään, kuinka paljon hän mahtoi ymmärtää ja millainen tämä kerta ylipäänsä oli hänelle. Katsotaan, onko hän paikalla ensi kerralla. Puhuimme lähinnä akateemiseen opiskeluun liittyvistä sanoista.

Ryhmä alkaa vasta jollakin tavalla muotoutua, ja olen yrittänyt olla hyvin kannustava, hymyilevä, iloinen ja positiivinen, jotta kaikilla olisi helppo ja turvallinen olo ryhmässä. Se vaatii valppaana olemista ja sisäistä dialogia itseni kanssa, että huomioin kaikki ihmiset, kyselen heiltä enkä vain puhu itse koko ajan. En myöskään näytä ulospäin neuvottomuuttani, jos ihmiset eivät keskustele aloitteestani, jolloin mietin "varasuunnitelmaa" pääni sisällä, ja sitä, mihin suuntaan ohjaisin keskustelua, jotta ryhmä "syttyisi".

Ryhmä ei ole helppo, he ovat aika hiljaisia, tosin nyt toisella kerralla syntyi hieman keskustelua. Olen kovasti yrittänyt saada heiltä ajatuksia siitä, mitä he haluavat ryhmästä, mutta he eivät oikein kommentoi siihen. Tai he kommentoivat, että haluavat keskustella suomeksi, mutta eivät sitten kuitenkaan oikein keskustele, vaikka olen koettanut "alustaa" keskustelua ja suunnata sitä joihinkin aiheisiin. Hankalaa. Ymmärrän, että on vaikeaa puhua suomeksi, mutta kun sitten taas ei opi, ellei puhu. Nyt olen kallistumassa melko ohjattuihin sisältöihin, kuitenkin, ja aika tarkkaan

etukäteissuunnitteluun. Ja ehkä minun pitäisi tehdä sellaisia harjoituksia, että he puhuvat keskenään, ei niin että yritän saada aikaan ryhmäkeskustelua, jota ei aina synny edes suomalaisessa opiskeluryhmässä.